

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Бондаренко Т.С.

учитель зарубіжної літератури,

*Комунальний заклад «Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
№19 Полтавської міської ради Полтавської області»*

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ РОБОТИ З ОПОРНО-СИГНАЛЬНИМИ СХЕМАМИ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

*Учитель має бути творцем.
Мистецтво навчання полягає не
в умінні повідомляти,
а збуджувати та оживляти
А. Дістервег*

Розвиток творчої особистості та підвищення інтелектуального потенціалу нації є однією з найактуальніших цілей освіти сьогодення. З цією метою мають бути створені максимально сприятливі умови для реалізації здібностей і таланту дитини, для її самовизначення. Креативна особистість в усі періоди розвитку суспільства вважалася одним з найголовніших його досягнень, адже без неї був би неможливим рух вперед до подальшого прогресу. Сучасне українське суспільство також потребує творчих людей в усіх галузях людської діяльності, і саме тому проблема виявлення і розвитку творчого потенціалу кожної особистості є однією з найбільш актуальних і невідкладних у своєму вирішенні.

Різні автори (В. Дружинін, Дж. Гілфорд, Л. Єрмолаєва-Томіна, М. Козленко, О. Лук, А. Маслоу, О. Матюшкін, В. Петухов, Е. Торенс, К. Тошина, М. Лещенко, В. Франкл, Е. Фром, Я. Пономарьов, В. Рогозіна, Л. Шрагіна, Д. Богоявленська, С. Рубінштейн та ін.) визначають здатність до творчості по-різному, але загальним поняттям є те, що цей процес ґрунтується на створенні чогось нового, оригінального. Критерієм творчості при цьому є не якість результату, а характеристики та дії, котрі активізують творчу продуктивність – саме це називається креативністю [1, с. 279].

В. О. Сухомлинський вказував на те, що у кожної людини є її золота жилка. Якою б запущеною, безталанною, нездібною до оволодіння знань не здавалась дитина, дорогоцінне зерно таланту десь приховується під пластами звичайності, посередності, відсталості. Завдання істинного виховання полягає в тому, щоб знайти це зерно, відкрити золоту жилку, поставити людину на ту життєву доріжку, йдучи якою, вона засяє своїм неповторним блиском. Це болісно складна справа, яка потребує великого терпіння і безмежної віри в людину.

Слід пам'ятати, що робота вчителя – це творчість, а не буденне заштовхування знань у дітей. Дитина повинна вчитися не заради оцінки, а відчувати потяг до нових знань, до творчості. Урок зарубіжної літератури – це мистецтво художнього слова. Від того, як учитель подасть його на уроці, залежить кінцева мета усіх гуманітарних дисциплін у школі загалом: розвиток неповторної особистості, здатної висловити свою точку зору, критично поглянути на світ, органічно влитися до соціуму [2, с. 270].

Ці уроки – співнавчання, співтворчість учителя та учнів, де панує взаєморозуміння, гарний настрій, кожен висловлює свої думки, переконання, і в ході активного обговорення народжується істина. Тому головним завданням на уроках гуманітарного циклу є створення умов для розвитку дитячої особистості. Слід зазначити: основні питання, покликані вирішуватися цими уроками, пов'язані із завданням сучасної освітньої системи: задоволення потреб суспільства у становленні творчих, діяльних, обдарованих громадян, оновлення національної свідомості, збереження духовності, розвиток інтелектуального потенціалу нації [3, с. 281].

Дитина високої творчої спрямованості здатна з головою заглибитися в те, що її цікавить, вона дуже винахідлива в образотворчій діяльності, іграх, з використанням різних матеріалів, висловлює багато різних міркувань з приводу конкретної ситуації, здатна по-новому підійти до розв'язання певної проблеми. Творча дитина, зазвичай, енергійна, дотепна, відрізняється розвиненою пам'яттю і виявляє значну самостійність у думках і поведінці. Звичайно, що здатність дитини до творчості, поєднана з високим інтелектуальним рівнем – це виняток, рідкісне явище у звичайному шкільному класі. Проте, потенційна творчість, як свідчать наукові дослідження притаманні ранній дитині. Завдання ж учителя – створити умови, за якими схильність дітей до

нового, нестандартного, бажання самостійно вирішувати поставлені завдання можуть розвиватися [1, с. 270].

На допомогу в реалізації творчого підходу на уроках зарубіжної літератури стають опорно-сигнальні схеми (ОСС) – умовне відображення теми, мети, мотиву, системи персонажів того чи того літературного твору за допомогою буквених та небуквених символів. Щодо їх різновидів, то за характером відображуваного матеріалу ми виокремлюємо два їх типи: репродуктивні та творчі. Опорно-сигнальні схеми першої групи можна застосовувати ще до введення самого поняття «ОСС» до лексики школярів. Мета подібних схем – перевірка розуміння учнями змісту прочитаного, переказ ними ключових частин твору. Творчі опорно-сигнальні схеми – це складніший, на порядок вищий за ступенем сприйняття дидактичний матеріал, залучення якого на уроках зарубіжної літератури потребує неабиякого теоретичного підґрунтя з боку учнів класу. Ці ОСС вимагають образного бачення, творчого мислення від учасників навчально-виховного процесу, оскільки створюються ними самими [2, с. 270].

«Опорні схеми або просто опори, – відзначає С. Н. Лисенкова, – це висновки, що народжуються на очах учнів у момент пояснення й оформляються у вигляді таблиць, карток, складального полотна, креслення, малюнка». Таким чином, місце опорних сигналів на певному етапі навчально діяльності визначається за доцільністю їх застосування. Ефективність кінцевого результату, ступінь реалізації виховної, освітньої, розвивальної та мотиваційної цілей є критерієм науково обґрунтованого застосування опорних сигналів на певному етапі уроку [4, с. 34].

Ці опори не слід плутати зі звичайними схемами, оскільки останні є спрощеним зображенням будь-чого в загальних рисах. ОСС – це схема, позбавлена великої кількості тексту; кожний знак у ній наповнений змістом, тобто має смислове навантаження.

Виокремлюємо дві головні умови використання цього типу унаочнення на уроках:

- 1) складання схеми безпосередньо на уроці під час ознайомлення з матеріалом підручника або ж усної доповіді учителя / учня, а не презентація вже готового варіанту (адже продемонструвавши вже готову схему ми не отримаємо бажаного результату засвоєння матеріалу школярами);

2) використання ідей, запропонованих учнями. Це особливо важливо, оскільки саме цей аспект взаємодії учителя й учнів дозволяє останнім продемонструвати свою креативність, критичність мислення та сприйняття інформації. Кожну з пропозицій дітей слід прокоментувати, обговорити її позитивні та негативні (якщо такі є) сторони. Тож кінцевий результат ОСС не обов'язково буде саме таким, яким ви (як учитель) уявляли її на початку уроку.

Ми глибоко переконані, що створення умов для розвитку креативності, умінь та навичок школярів дозволяє знівелювати перехід з теоретичного русла в практичне, руйнує грань між стереотипним «вивчив – відтворив» та об'єктивною реальністю, самостійним, дорослим життям, до якого потрапляє учень по завершенню школи.

Список використаних джерел:

1. Антипець В. П., Артюх М. С. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів як основи креативної особистості / В. П. Антипець, М. С. Артюх // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 125. – С. 279-282.

2. Бондаренко Т. Особистісно-орієнтована технологія як пріоритетна модель навчання і виховання учнів на уроках зарубіжної літератури / Т. Бондаренко // Дидаскал : часопис / О. Ільченко (гол. Ред.) ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. заг. педагогіки та андрагогіки. – Полтава, ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – Вип. 17 : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. Із міжнар. участю «Інноваційність в освіті: пошуки і перспективи розвитку», 22–23 листопада 2016 р. – С. 269-272.

3. Бондаренко Т. Формування життєвих компетностей учня за рахунок розвитку його творчих здібностей / Т. Бондаренко // Збірник наукових праць викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів фізико-математичного факультету / ПНПУ імені В. Г. Короленка; редкол. : Ю. Д. Москаленко (голов. Ред.) та ін. – Полтава : Астроя, 2017. – С. 280-282.

4. Лысенкова С. Н. Когда легко учиться / С. Н. Лысенкова. – М. : Педагогика, 1985.